

De nadagen van de schoolmelk

Schoolmelk, in de jaren dertig in het leven geroepen om ondervoede kinderen op de been te houden, lijkt op zijn retour. De hoeveelheid melk die op scholen wordt uitgeserveerd, is in tien jaar tijd meer dan gehalveerd. Teveel gedoe en uit de tijd, vinden Amsterdamse scholen die zijn afgehaakt. De Amsterdamse GGD raadt volle melk zelfs af: te vet. Wordt schoolmelk het sufferdje van de klas?

Annemarie Geleijnse en Rineke van Houten

“Haha!” Directeur Anja Goossens van basisschool De Kleine Reus in Amsterdam-Centrum lacht als haar wordt gevraagd waarom de school de 290 leerlingen geen schoolmelk meer aanbiedt. Ze wil het best uitleggen: “De pakjes moeten verspreid worden over verschillende koelkasten in twee filialen. Ze moeten op volgorde in de koelkasten, de oudste vooraan. Verder is er melk, drinkyoghurt en chocolademelk. Het is ons nog nooit gelukt de verschillende producten goed uit te delen. Of we hebben teveel van iets, of te weinig. Ouders klagen en als de conciërge ziek is, wordt het een ramp.” Naast de organisatie werd de knoeiboel Goossens te veel. “Sommige kinderen drinken de melk tegen heug en meug, gooien een halfvol pakje zo in de prullenbak. Als de vuilniszakken kapotgaan, lekt de melk eruit en moet je de gang schoonmaken. Of ze spuiten het pakje snel leeg in de gootsteen maar vergeten het rietje eruit te halen, zodat de gootsteen verstopt.” Dus besloot de school zelf koelkasten te plaatsen voor melk die de kinderen van huis meenemen.

De Kleine Reus is niet de enige Amsterdamse school die de kartonnetjes zuivel de deur uit doet. “Ik heb wel wat anders aan mijn hoofd”, zegt de directeur van een school in Zuid-Oost. “Teveel administratie”, klaagt een collega in Slotervaart. De conciërge van een ‘zwarte’ school in Oud-West zegt dat de ouders geen belangstelling hebben.

Veel scholen vinden het bovendien op de eerste plaats de verantwoordelijkheid van de ouders erop toe te zien dat hun kind voldoende voedingsstoffen binnenkrijgt.

Dat lijkt me een erg commercieel argument”, zegt Guillaume van den Bogarde, adjunct-directeur op de Linaeusschool in Watergraafsmeer. De koelkast, vol roestplekken door het jarenlange gebruik, liet hij begin dit schooljaar verwijderen. Schoolmelk vindt hij ouderwets. “De tijden zijn veranderd, kinderen hebben geen melk meer nodig om op gewicht te komen. We worden nu als school geacht te letten op overgewicht en snoepgedrag, de accenten liggen anders.”

Beresterk

Joris Driepinter wist in de jaren zestig en zeventig zo overtuigend te brengen dat je van drie glazen per dag beresterk werd, dat de consumptie van schoolmelk in 1970 een hoogtepunt van 35 miljoen liter bereikte. Daarna zette een dalende trend in, meldt het Productschap Zuivel. Het laatst becijferde schooljaar, 2004/2005, vormt met ruim zes miljoen liter een voorlopig dieptepunt. Tien jaar eerder was dat nog bijna 15 miljoen

liter, een grove halvering dus. Een deel van de afname valt te verklaren uit het feit dat in 1998 leveranciers, zoals Friesland Food er mee ophielden en Groningen, Friesland en Drenthe sindsdien niet meer meedoen met een schoolmelkprogramma. Maar ook na 1998 zette de daling gestaag door.

Vet cool

Wat is vet cool? Daarom draait het leven van menig schoolkind. Het laat zich raden dat de afname van het aantal schoolmelkdrinkers te maken heeft met het imago van De Witte Motor. Een beetje kleuter drinkt tegenwoordig zoete drankjes als Taxi of Wicky. Melk, of zelfs chocolademelk, is niet bepaald een consumptie waarmee je als tienjarige de blits maakt. Melk is temidden van de overweldigende keus aan handzaam verpakte tussendoordrankjes een beetje het sufferdje van de klas geworden. Allochtone ouders hebben al helemaal geen zuiveltraditie.

De vanzelfsprekendheid waarmee melk als gezond werd aangeprezen, is verleden tijd (zie kader). Voormalig minister Borst van Volksgezondheid wond er in 2000 bij de behandeling van de VWS-begroting geen doekjes om: "Schoolmelk achten wij niet noodzakelijk voor de volksgezondheid, schoolfruit wel."

Ook uit onverwachte hoek komen de laatste jaren geluiden dat schoolmelk niet meer van deze tijd is: de Europese Unie. Met subsidie op schoolmelk probeert de EU sinds 1984 de melkplas weg te werken. Dat ouders voor een kwart liter schoolmelk 'slechts' 27,5 eurocent betalen, is mede hieraan te danken. De ongesubsidieerde drinkyoghurt is met 30,5 eurocent voor slechts 200 ml duurder. Maar die melkplas is allang geslonken en het hele zuivelbeleid van de EU staat ter discussie. Daarom ziet het ernaar uit dat Europa binnenkort de subsidie voor schoolmelk halveert. Nationale overheden moeten de andere helft bijpassen.

Kiezen voor schoolmelk blijft op 129 Amsterdamse scholen vooralsnog een optie.

Feest

Een ontwikkeling die de kinderen misschien toch weer aan de Witte Motor krijgt, is de naschoolse en tussentijdse opvang. Zo was de invoering van een continuooster voor Het Bovenland, een katholieke basisschool in Osdorp, aanleiding schoolmelk aan te bieden. "Als service aan de ouders", verklaart directeur Yvon Hofmeester. Eens per week komt de koelwagen van Campina voorrijden. "Dan is het feest", lacht Hofmeester. "De kleintjes spelen op dat moment buiten en vinden het geweldig dat er melk wordt uitgeladen." Ze is verbaasd over de grote belangstelling bij de ouders. Van de 260 kinderen, verdeeld over twee locaties, drinkt grofweg een kwart 's ochtends en tussen de middag melk of een melkproduct. De school biedt het hele Campina Schoolmelkassortiment aan, maar het overgrote deel van de kinderen drinkt halfvolle melk. De meeste kinderen doen dat twee keer per dag. Hofmeester noemt het de eigen verantwoordelijkheid van ouders een keus te maken. Wijzend uit het raam naar de mooie nieuwbouwwoningen van de wijk De Aker zegt ze: "Veel vetzucht of ongezonde gewoontes zie je niet in dit deel van Osdorp."

Kalfjes

Voor Het Bovenland is het nog wel even wennen, zo'n schooltaak erbij. Aanloopproblemen waren er ook. Dat de elektriciteit uitviel en sommige melk bedierf, bijvoorbeeld. Of dat de voor het uitdelen verantwoordelijke kinderen - een conciërge heeft de school niet - de meest verse melk het eerst pakten. Nog steeds gaat dat niet altijd goed.

“Vanochtend zaten we opeens met pakjes melk die over de datum waren”, vertelt meester Frank Zaal. In zijn klas, groep zes, slurpen een handvol kinderen om twaalf uur juist de laatste melk of chocomelk uit hun rietje. Jordinho bekijkt verlegen het kleurige plaatje op het pakje als hem gevraagd wordt waarom hij melk drinkt. “Omdat het gezond is”, luidt het politiek correcte antwoord. Een blozende blonde krullenbol met de naam Ray drinkt volle melk. Hij geniet er zichtbaar van. Meester Frank zelf is geen voorstander van schoolmelk. “Melk is voor kalfjes of voor baby's. En dan krijgen ze ook nog aardbeienyoghurt en chocolademelk, dan streef je helemaal je doel voor bij. Zo gezond is dat niet.” Het alternatief is vaak niet best, erkent hij. “Je ziet veel pakjes Wicky, met van die mierzoete limonade. Ik zou mijn kind liever aangengelde limonadesiroop of appelsap meegeven.”

[kader]

Dikkerdjes

Landelijk is wel vijftien procent van de Nederlandse kinderen te zwaar. Uit onderzoek van onder andere de GGD blijkt dat maar liefst 36 procent van de kinderen op een aantal basisscholen in Amsterdamse achterstandswijken te dik is.

“Wij vinden in principe dat zuivel gezond is, vanwege de mineralen, calcium en vitamine B”, zegt Marieke Timmermans, schoolarts bij de GGD in Amsterdam. “Maar volle melk, chocolademelk en yoghurt drinks raden wij af omdat daar teveel verzadigde vetten in zitten.” Halfvolle melk en karnemelk zijn goed, mits met mate. Timmermans: “Wij adviseren voor kinderen tussen de 300 en 600 milliliter melkproducten per dag. Daar horen dus ook kaas, yoghurt, vla en boter bij.” De limiet heb je al snel bereikt, beaamt de schoolarts. “Daarom zeggen wij dat het niet erg hoeft te zijn dat er minder schoolmelk wordt gedronken, als de kinderen op andere momenten van de dag zuivel binnenkrijgen.”

Het Voedingscentrum splitst de aanbevolen hoeveelheid melk voor kinderen van 4 tot 12 jaar verder uit: 300 ml voor de jongste kinderen, 450 ml voor de oudere meisjes en 600 ml voor de oudere jongens. Dat betekent dat kinderen op de onderbouw die ontbijten met een glas melk, met nog eens een pakje schoolmelk van 250 ml al ruim boven de aanbevolen hoeveelheid komen. Het Voedingscentrum adviseert “bij voorkeur” magere melk, “als middenweg” halfvolle melk en “bij uitzondering” volle melk.

Ook de Europese landbouwcommissaris Fischer Boel heeft zich de kritiek aangetrokken op subsidiëring van *volle* schoolmelk. “Die past niet in de EU-campagne ter bestrijding van zwaarlijvigheid bij kinderen”, zei zij afgelopen najaar.

Toch biedt Campina, het zuivelbedrijf dat als enige schoolmelk levert, schoolkinderen geen magere melk aan en is van het schrappen van volle melk op het schoolmelkmenu pertinent geen sprake. “Vet is a priori niet ongezond”, zegt Campina directeur Bas van den Berg: “Mensen moeten zelf hun verantwoordelijkheid nemen in de hoeveelheid. Voor kinderen die volop in de groei zijn en veel actief bewegen, kan volle melk totaal geen kwaad.” Het aanbod van chocolademelk en yoghurt drank staat binnen Campina wel ter discussie. Van den Berg: “Drinkyoghurt en chocolademelk zijn erg populair op scholen. Maar kijkend naar de trends op het gebied van gezondheid en overgewicht bezien we voor de toekomst of we er mee door moeten gaan.” Campina overweegt om als alternatief andere gezonde of zuivelvarianten aan te gaan bieden.

Komend voorjaar introduceert Campina een nieuwe standaardmelk met tien procent minder verzadigde vetzuren, twintig procent meer onverzadigde vetzuren en een verdubbeling van de populaire Omega 3 vetzuren. Ook de schoolmelkpakjes worden met deze nieuwe melk worden gevuld.

[kader]

Melk moet?

Moet melk? Daar verschillen de meningen sterk over. Naast de talrijke, deels door de zuivelindustrie gefinancierde onderzoeken die het belang van melk aantonen, zijn er ook tegengeluiden. De Amerikaanse voedselwetenschapper prof. Walter Willet stelt na jarenlang onderzoek dat er geen verband is tussen het drinken van veel melk en het voorkomen van botbreuken. En de biochemicus prof. Colin Campbell meent zelfs dat de eiwitten in melk een zuur aanmaken dat juist zorgt voor afbraak van het bot.

[Kader]

Vooral gelovigen drinken schoolmelk

Landelijk wordt op ongeveer de helft van de scholen schoolmelk aangeboden. Amsterdam is met 59 procent een relatief grote afnemer. Binnen de stad verschilt de animo sterk per stadsdeel. Westerpark voert de lijst aan, in De Baarsjes is schoolmelk het minst populair. In de stadsdelen met veel scholen, Zuidoost (31), Noord (27) en Oud-Zuid (24) zijn vooral de scholen in Noord klant bij Campina, driekwart van de scholen doet hier mee.

Uitgesplitst naar richting blijken vooral de katholieke en de algemeen bijzondere scholen graag schoolmelk te serveren. En de islamitische scholen; van de acht scholen doet alleen As-Siddieq in De Baarsjes niet mee met de schoolmelk.

Percentage basisscholen dat schoolmelk aanbiedt per stadsdeel

Stadsdeel	Aantal scholen	schenken schoolmelk	%
-----------	----------------	---------------------	---

Westerpark	8	7	87,5 %
------------	---	---	--------

Osdorp	15	12	80 %
Bos en Lommer	9	7	78%
Noord	27	20	74 %
Zuideramstel	16	10	62,5%
Amsterdam centrum	13	8	62%
Oost/Watergraafsmeer	15	9	60%
Oud-west	7	4	57%
Slotervaart	13	7	54%
Geuzenveld/Slotermeer	13	7	54%
Zuidoost	31	16	52%
Oud-Zuid	24	11	46%
Zeeburg*	17	7	41%
De Baarsjes	10	4	40%
Totaal	218	129	59%

Bron Gemeente Amsterdam/ Campina, februari 2007

*Opmerking: Het in Zeeburg gelegen IJburg telt veel kleine, nieuwe kleine scholen die (nog) niet meedoen.

[fotobijschrift]

Esra en Mark uit groep zes verdelen de schoolmelk over de acht klassen van Het Bovenland, locatie Brenner

-gepubliceerd in Het Parool 26 februari 2007 -